

presència

Número 1821. Del 19 al 25 de gener del 2007. Any XLII. 0,50 €

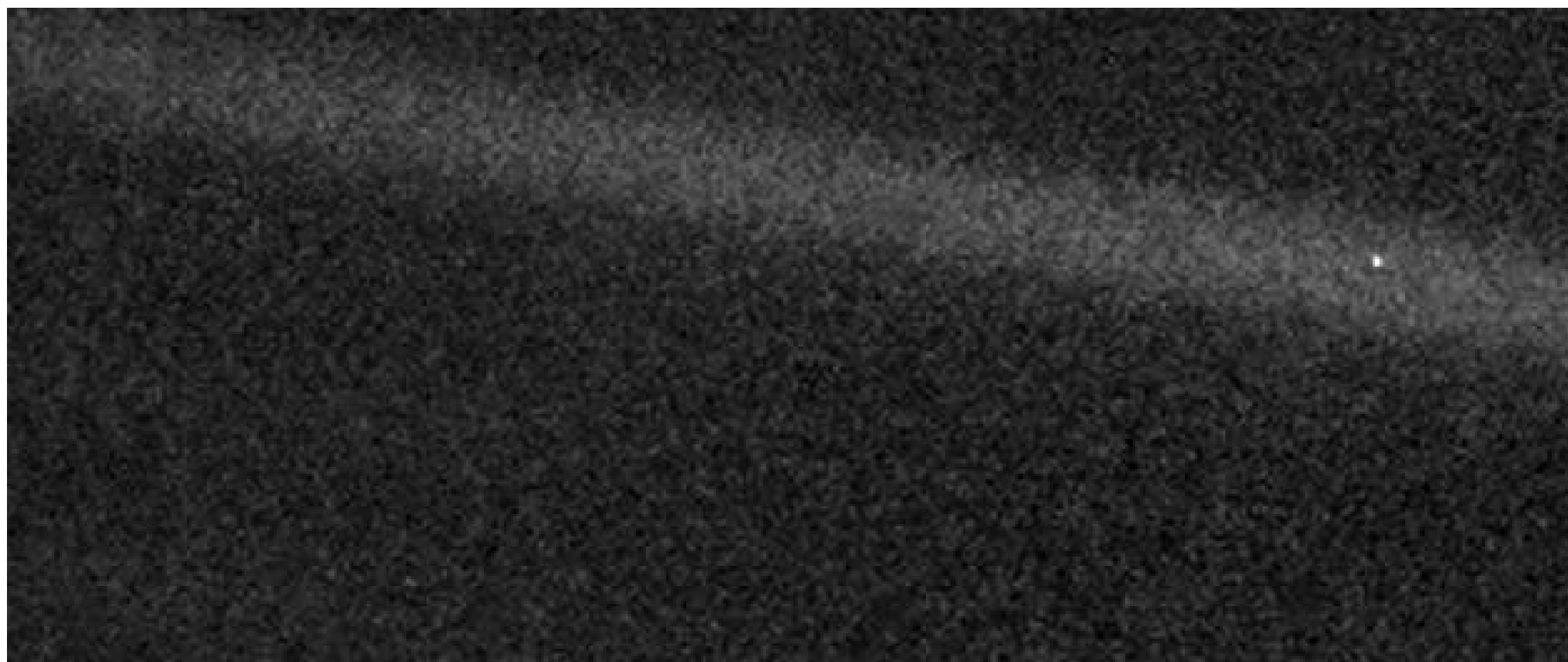

Sols?

VIDA EXTRATERRESTRE. La Terra és l'únic lloc on hi ha vida? Se'n pot arribar a trobar en altres planetes? I si és així, com deu ser? Intel·ligent? / 2 a 9

La Terra vista des de l'espai, en una fotografia feta pels astronautes de la NASA. / NASA

Algú, allà f

El punt blanc del centre de la foto –en color, un pàl·lid punt blau, com va definir-lo Carl Sagan–, és la Terra vista des de sis mil milions de quilòmetres, en una imatge feta per la *Voyager II* l'any 90. / NASA

MIQUEL RIERA

● Estem sols a l'univers? No hi ha cap més planeta, en la immensitat de l'espai, on brillen milions d'estrelles i giren milions de galàxies, on també hagi sorgit la vida? I si hi ha aparegut, com és aquesta vida? Similar a la de la Terra, és a dir, basada en el carboni, o amb altres composicions químiques i sota unes lleis físiques que no podem ni imaginar-nos? Pot ser, a més, que aquesta vida hagi produït, com ha passat aquí, éssers intel·ligents? Tot un seguit de preguntes que la humanitat fa anys que es fa, però que, de moment, continuen sense tenir resposta. Malgrat que algunes podrien ser contestades ben aviat per la ciència.

Algunes enquestes fetes als Estats Units donen com a resultat que la majoria de la població creu que hi pot haver vida en al-

ALGUNES WEBS

- www.ieec.fcr.es/
Institut d'Estudis Espacials de Catalunya
- www.iac.es
Institut d'Astrofísica de les Canàries
- www.cab.inta.es
Centre d'Astrobiologia
- www.seti.cat
Programa SETI a Catalunya
- www.astroseti.com
Astronomia i exploració espacial
- www.nasa.gov
Web de la NASA
- www.wikipedia.org
L'enciclopèdia lliure

tres indrets de l'univers i també que molta gent troba «molt egoista» pensar que només a la Terra s'hagi desenvolupat la vida. Una opinió que comparteixen majoritàriament els científics, amb l'avertència ben clara, però, que una cosa és que hi pugui haver vida en altres planetes i una altra és que l'univers estigui ple d'éssers intel·ligents.

Sobre la qüestió hi ha dues línies de pensament ben diferenciades. D'una banda, aquells que segueixen el que s'anomena *principi de mediocritat* i que asseguren que la vida a la Terra no és un cas especial i que, per tant, la vida, repetint fins i tot moltes característiques de la terrestre, com ara l'evolució, l'aparició dels sentits i les extremitats, o la fotosíntesi, és una cosa comuna en altres llocs de l'univers.

En l'altra costat de la balança

hi ha els que defensen la hipòtesi de la Terra rara. Aquests asseguren que la vida a la Terra, amb totes les seves criatures conegudes, és el fruit d'una llarga i molt concreta cadena d'esdeveniments i circumstàncies, segurament irrepetibles, entre les quals esmenten, per exemple, la distància «perfecta» del Sol, l'existència d'un satèl·lit com la Lluna –que estableix l'eix de rotació de la Terra– o d'un gegant gasós com Júpiter –que protegeix el planeta de cometes i meteorits, com ja es va veure el 1994, quan el *Shoemaker-Levy* va impactar-hi– o el mateix lloc del sistema solar a la Via Làctia, un espai relativament lliure de supernoves.

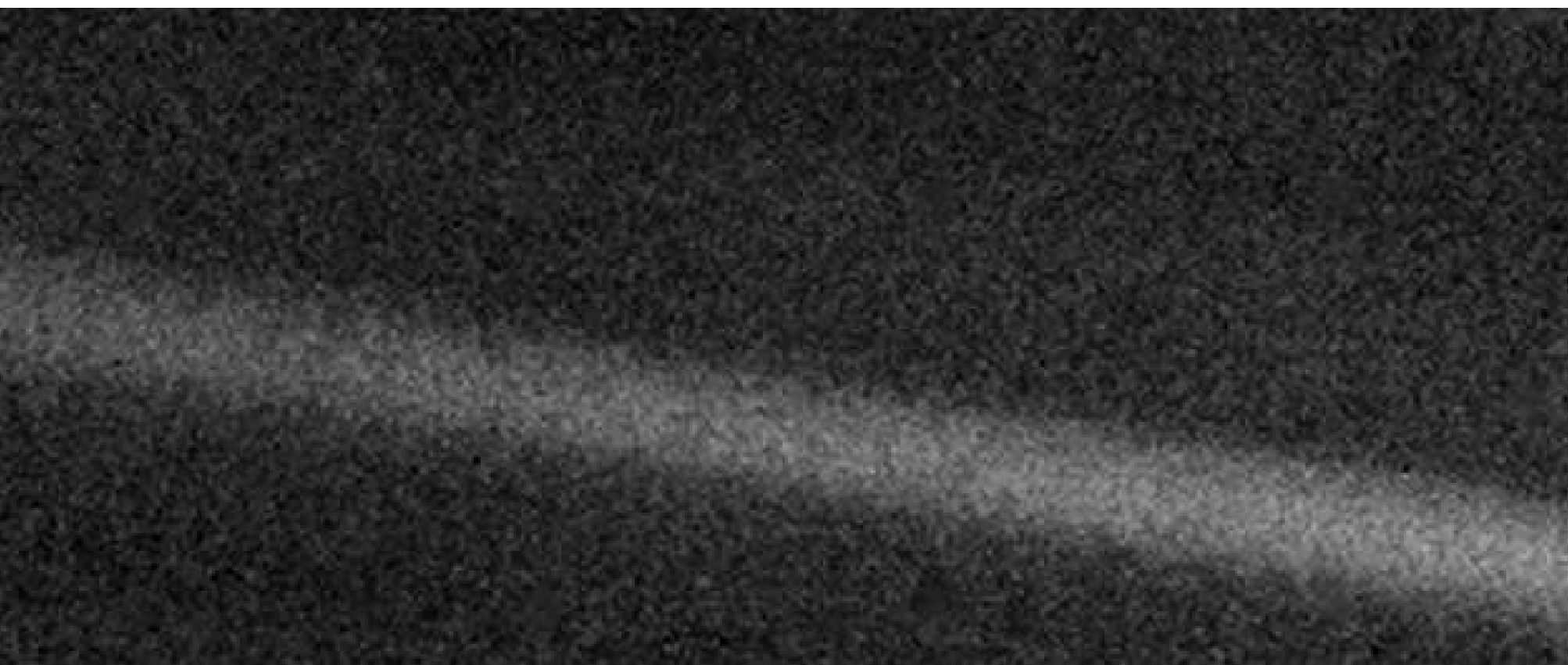
La descoberta, però, a partir del 1995 –vegeu peça– de planetes extrasolars, però també d'organismes vius que viuen en condicions extremes, coneguts com

extremòfils i que s'han localitzat en llocs en principi contraris a tota forma de vida, com ara el riu Tinto a Huelva –amb una presència de ferro i altres metalls molt alta i d'origen natural– estan deixant les coses en un terme mitjà. A tot això s'hi ha d'afegir els resultats de les missions a Mart i a altres indrets del sistema solar, com ara les llunes de Júpiter i Saturn, Europa i Tità, indrets on sembla cada cop més certa l'existència d'aigua i de metà.

Manuel Vázquez Abeledo, astrofísic gallec de l'Institut d'Astrofísica de les Canàries (IAC), creu que, tot i que s'ha de millorar la tècnica, «perquè de moment només tenim una mostra de vida en estudi que és la terrestre», en poques dècades s'hauran detectat formes de vida extraterrestre. «De moment, ens hem de limitar a considerar quins

Ora?

VIDA EXTRATERRESTRE. La majoria dels científics semblen estar d'acord actualment en el fet que la Terra no és l'únic lloc on s'han desenvolupat éssers vius. Però com pot ser aquesta vida extraterrestre? En quins llocs es busca? I pel que fa a vida intel·ligent, hi ha possibilitats de trobar-ne?

són els requeriments mínims perquè la vida aparegui: un element al voltant del qual es puguin formar molècules complexes, amb el carboni com a principal candidat; una font d'energia, amb els processos químics i una estrella com a principals candidats, i l'existència d'un medi líquid, amb l'aigua com a principal candidat», explica Vázquez, autor del llibre *La búsqueda de vida extraterrestre* (MacGraw-Hill, 2006). L'astrofísic pensa també que el tipus de vida extraterrestre que es detectarà serà una forma unicel·lular. «Al cap i a la fi, és l'única que ha existit a la Terra durant uns tres mil milions d'anys», assegura.

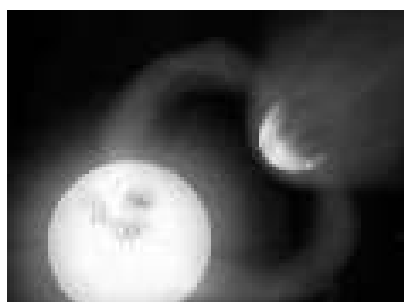
El català Ricard Amils, microbiòleg del Centre de Biologia Molecular de la Universitat Autònoma de Madrid (UAM), és un dels experts mundials en extre-

mòfils i responsable de l'equip que està estudiant el riu Tinto. «La possibilitat que existeixi vida fora de la Terra ha anat augmentat progressivament els últims anys, des que hem vist que la vida és extremadament adaptable i resistent. La descoberta recent de vida completament independent de la radiació (fotosíntesi) en les roques del subsòl ha obert noves possibilitats com, per exemple, a Mart. Al mateix temps, la troballa de diferents sistemes planetaris i l'existència d'un increïble nombre de galàxies i d'estrelles permet pensar que és estadísticament factible trobar altres llocs a l'univers amb característiques anàlogues a les que es van donar a la Terra», comenta Amils, que adverteix, però, igual que Vázquez, que serà extremadament difícil identificar sistemes vius que tinguin una

Planetes extrasolars

● Fins fa pocs anys, tot i que hom pensava que n'hi podia haver, no se sabia de l'existència de cap planeta fora del sistema solar, el que es coneix com *planetes extrasolars*. Des del 1995, però, quan es va descobrir el primer, amb una massa comparable a la de Júpiter, ja se n'han localitzat més de dos-cents. El més semblant a la Terra té

una massa 5,5 vegades la del nostre planeta. Fa uns dies, l'Agència Espacial Europea va posar en òrbita el satèl·lit

Un planeta extrasolar i la seva estrella.

Corot, que buscarà planetes extrasolars. Alguns científics, com ara el nord-americà Paul Butler, que fa anys que *caça* planetes, creu que en quatre o cinc anys se'n pot trobar algun com la Terra.

vida diferent de la que coneixem.

Amils creu que els microorganismes responsables de generar les condicions extremes que hi ha al riu Tinto tindrien possibilitats de desenvolupar-se a Mart. «L'únic que necessiten és aigua en estat líquid, que cada cop és més evident que ha existit i ha d'existir al planeta vermell. Òbviament en el subsòl, no en la superfície, perquè la temperatura i la pressió són massa baixes», diu Amils, l'equip del qual està utilitzant el riu Tinto com a banc de proves dels diferents instruments que s'enviaran en futures missions a Mart.

L'astrofísic navarrès Javier Armentia, director del planetari de Pamplona, creu que, sobre el tema de la vida extraterrestre, hi ha dues notícies que podríem donar, una de bona i una altra de dolenta: «La bona és que, per tot

Més d'un milió d'ordinadors a tot el món analitzen les dades recollides pels radiotelescopis a la recerca d'algun senyal d'intel·ligència extraterrestre.

Vista aèria del radiotelescopi d'Arecibo, a Puerto Rico, el més gran del món i font de dades per al projecte SETI. L'antena fa tres-cents cinc metres de diàmetre.

Programa SETI, a la recerca d'intel·ligència extraterrestre

● SETI. Acrònim de *Search for Extraterrestrial Intelligence*, en català: recerca d'intel·ligència extraterrestre. Es tracta de diferents programes iniciats fa més de quaranta anys per, entre altres científics de prestigi, Carl Sagan, Frank Drake i el premi Nobel Melvin Calvin, a partir d'una equació

M.R.

proposada pel segon i que serveix per estimar –amb diferents paràmetres com ara el tipus d'estrelles o els planetes que poden tenir– la quantitat de civilitzacions en la nostra galàxia. Durant els primers anys, SETI va tenir el suport de la NASA, però actualment té el suport de milers de persones arreu del món, que instal·len als seus ordina-

dors un programa que rep i analitza les dades recollides a Arecibo.

El físic i enginyer Jordi Portell és el coordinador de SETI a Catalunya, on més d'un miler de persones col·laboren en la recerca, infructuosa fins ara. «Els resultats són més aviat pocs, però, si alguna cosa ens identifica, els de SETI, és la nostra paciència i la fe a arribar

a trobar quelcom. Pot ser demà, o d'aquí a dècades, però tard o d'hora s'arribarà a detectar un senyal inequívoc», diu Portell, i recorda que la recerca SETI és molt complexa: «Té molts paràmetres: la freqüència, el tipus de senyal i, evidentment, la localització a l'espai. És com buscar una agulla en cent mil milions de palls!»

allò que coneixem de l'univers i de la vida a la Terra, res no impedeix que un fenomen que podríem anomenar *vida* faci aparició o existeixi ja en altres llocs a més del nostre planeta. La dolenta és que no podem saber si això és així i que, a causa de les enormes distàncies que hi ha entre les estrelles, potser no arribem mai a confirmar aquesta possibilitat.»

Armentia coincideix amb Vázquez a afirmar que una altra mala notícia és que segurament mai no sabrem avaluar la probabilitat d'una vida diferent de la que coneixem a la Terra. «Sabem que la vida a la Terra és una cosa que va aparèixer al cap de poc de la formació del planeta, probablement perquè es van donar les circumstàncies adequades. Però els biòlegs en alerten que el procés evolutiu, el que ha permès aquí la gran varietat de formes de la vida, està sempre subjecte a molts imponderables. Per descomptat, podem imaginar que una història diferent en un altre món *adequat*

Llocs propers on buscar

● Mart, el planeta més proper i semblant a la Terra, és el lloc on, en aquests moments, s'estan centrant els esforços científics per intentar trobar-hi vida. La creixent quantitat de proves que demostren que al planeta vermell hi pot haver aigua i també metà el fan un candidat ideal per convertir-lo en un segon bressol de la vida. L'astrofísic Manuel Vázquez creu que, quan hi hagi possibilitats d'excavar un metres sota la superfície de Mart, hi haurà sorpreses.

Altres llocs del sistema solar on els científics consideren que hi pot haver vida són les llunes de

Júpiter, Europa –amb una gran crosta de gel que podria amagar un oceà d'aigua salada– i Ió –amb gran activitat volcànica–, i de Saturn, Tità –que té un densa atmosfera de nitrogen, en la qual també s'ha detectat metà– i Encelade, on també hi ha aigua.

Mart fotografiat per la Viking 1.

podria haver donat lloc a l'aparició de vida –tot i que no podem avaluar la probabilitat d'alguna cosa així, repeteixo–, però també podem estar gairebé segurs que no s'assemblarà en res a les formes de vida terrestre», conclou.

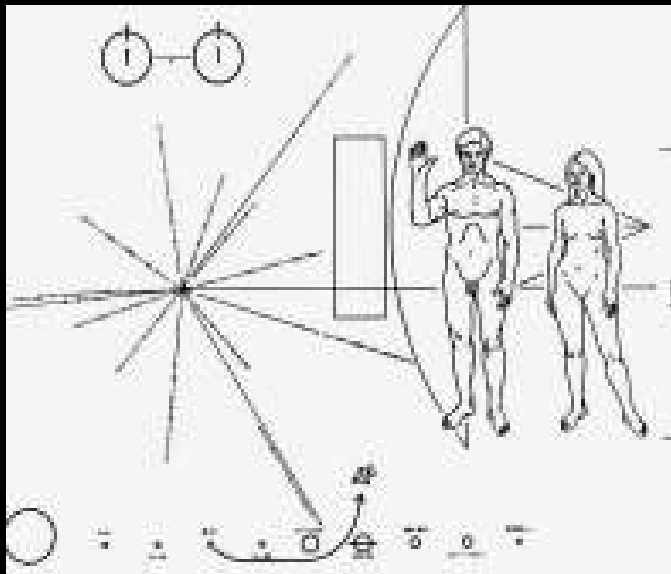
I la vida intel·ligent?

És evident que la descoberta de vida en un altre planeta seria una notícia mundial de primer ordre, però més ho seria, evidentment, si aquesta vida fos intel·ligent. Però aquesta és una possibilitat que no preveuen, de moment, la majoria de científics.

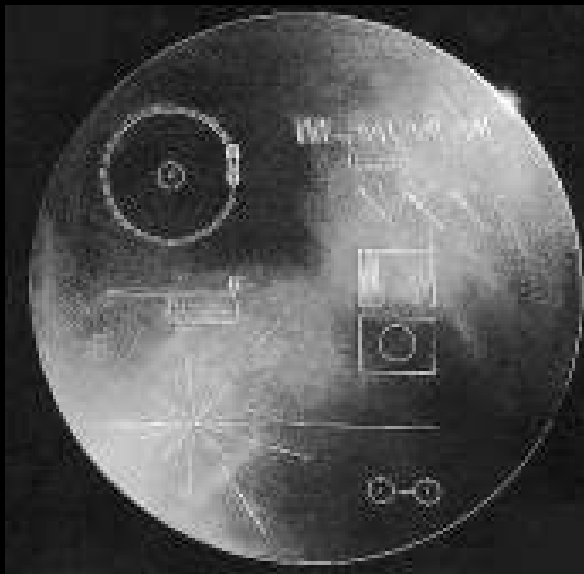
Manuel Vázquez Albeledo, per exemple, no veu gaire probable que existeixi fora de la Terra. «El problema és que la vida complexa necessita molt temps per desenvolupar-se, i no és senzill que un determinat planeta mantingui durant milers d'anys les condicions mínimes per ser habitable per uns organismes que necessitarien una aportació important d'energia per al seu metabo-

lisme, com el que ens aporta a nosaltres l'oxigen», assegura el físic gallec, que també es mostra molt poc optimista pel que fa al possible èxit de programes de recerca d'intel·ligència extraterrestre com ara el SETI (vegeu peça en aquesta mateixa pàgina). «Tot i que, com comentava Carl Sagan, si no s'intenta, llavors les possibilitats es redueixen a zero», diu Vázquez, que troba molt encertat que els programes de recerca actuals es financin amb fons privats.

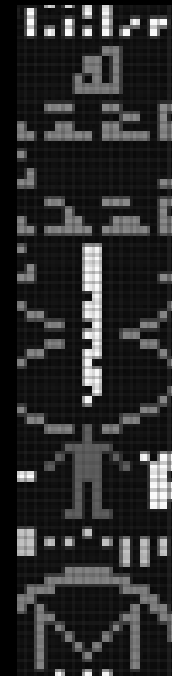
Per Ricard Amils, vinculat també al Centre d'Astrobiologia, del Centre Superior d'Investigacions Científiques (CSIC), «no hi ha cap mena de dubte que els humans som una singularitat evolutiva, el fruit de l'evolució d'una associació simbiòtica de microorganismes». Amils, que afirma que «el concepte d'intel·ligència és fonamentalment homocèntric», opina: «El funcionament d'un ecosistema microbià és molt més complex que l'home i

Les dues sondes espacials *Pioneer* porten incorporada aquesta placa, dissenyada per Carl Sagan, en la qual es va dibuixar el cos humà, el sistema solar, la situació de la Terra i el símbol de l'aigua.

Les dues naus *Voyager*, llançades a l'espai el 1977, porten aquest disc d'or amb sons i imatges que retraten la diversitat de la vida i la cultura de la Terra.

El Missatge d'Arecibo és un missatge de ràdio enviat l'any 1974 des del radiotelescopi del mateix nom, a Puerto Rico. Va ser enviat en la direcció del cúmul d'estrelles M13, al qual trigarà 25.000 anys a arribar. Conté informació sobre la Terra i sobre l'espècie humana.

Senyals a l'espai que expliquen qui som i on som

● L'astrònom i divulgador científic Carl Sagan (1934-1996), que es va fer molt popular als anys setanta del segle passat per la sèrie televisiva *Cosmos*, d'èxit mundial, és al darrere de les principals iniciatives humanes endegades per poder contactar amb possibles civilitzacions extraterrestres. Dei-

xant de banda el programa SETI –vegeu la peça de la plana anterior–, Sagan va ser impulsor i un dels dissenyadors dels missatges que porten quatre sondes espacials de la Nasa –les dues *Voyager* i les dues *Pioneer*–, actualment en els confins del sistema solar o fora d'ell, amb la qual cosa s'han convertit en els artefactes fets per l'home

que més lluny han arribat. El seu destí són diferents estrelles a les quals arribaran d'aquí a milers d'anys. Les sondes *Pioneer* porten una placa gravada i les *Voyager* inclouen un disc d'or amb sons i imatges. Tant un missatge com l'altre tenen com a objectiu donar a conèixer a una possible civilització extraterrestre els principals trets de la hu-

manitat i el planeta Terra. Un contingut similar al missatge radiat enviat des del radiotelescopi d'Arecibo, a Puerto Rico. Anys més tard de participar en aquestes iniciatives, Sagan va novel·lar una possible trobada amb alienígenes a *Contacte* (1985), portada al cinema el 1997 amb Jodie Foster com a protagonista.

a més prioritza les relacions de solidaritat sobre les basades en l'egoisme. A més, sense un funcionament eficient dels cicles biogeoquímics, no hi ha futur per a la vida, i el funcionament d'aquests cicles depèn exclusivament dels microorganismes. Per la qual cosa, la noció de vida intel·ligent en la recerca de vida extraterrestre no em sembla un tema excessivament interessant», conclou el microbiòleg.

Javier Armentia creu que, en parlar de vida intel·ligent extraterrestre, entrem de ple en el regne de l'especulació: «És la vida intel·ligent i tecnològica a la Terra una cosa necessària, o un simple producte de les casualitats que han portat l'evolució de la vida al nostre planeta? Molt probablement, passa això segon, de manera que no podem saber, ni tan sols si estiguéssim convençuts que hi ha altres mons amb vida, si en aquells llocs s'hi ha arribat a desenvolupar vida intel·ligent.»

L'astrofísic navarrès creu que

Una vida amb «C» de carboni

Estem buscant a l'exterior una vida que ens imaginem sempre massa similar a la nostra, a la que tenim a prop; o, en tot cas, podríem acceptar que fos diferent amb lleugeres variacions. Per això, sempre la ciència-ficció ha imaginat extraterrestres de forma humanoide, però podria no ser així. El que coneixem com *vida* es basa en la química del carboni. De fet, en gairebé tot el que ens envolta el carboni hi és present. Molts científics sovint són una mica obtusos en aquest tema i tendeixen a menysprear aquells que proposen idees noves. L'exemple més recent s'ha produït fa pocs dies. L'any 1976, una de les dues sondes *Viking* de la NASA va aterrar a Mart. La seva missió era determinar si hi havia vida a Mart, i amb els resultats que va enviar a la Terra, molts científics van dir: «Mart és mort, no hi ha vida.» Trenta anys després, noves proves científiques han demostrat que, si les *Viking* haguessin trobat aigua, ho haurien passat per alt. Els seus instruments científics no estaven ben dissenyats. És evident que als anys setanta la tecnologia de la qual es disposava no era

com l'actual, però es buscava una vida com la que es coneix a la Terra, no una nova forma. I segurament aquest va ser l'error. Per què, de la mateixa manera que hi ha una vida basada en el carboni (C), no hi pot haver indrets de l'univers basats per exemple en el silici (Si), un component molt similar? O per què no podem pensar que hi ha planetes amb condicions de temperatura extrema (Venus o el mateix Mart) que poden haver desenvolupat organismes capaços d'adaptar-se a aquests climes? Un any d'aquests, alguna sonda aterrarà en algun planeta pròxim o llunyà i descobrirà alguna forma de vida, n'estic totalment segur, perquè les condicions que hi ha a la Terra són excepcionals però no úniques i les combinacions químiques són múltiples i complexes. Qui pot dir que algun dia no es trobaran altres formes de vida o que científics i filòsofs no s'hauran de replantejar el concepte de vida mateix? I això és el més apassionant.

Josep Martinoy
PERIODISTA

segurament és una despesa de temps i de diners explorar aquesta qüestió, com es fa amb els programes SETI. «Però tampoc no és tant de temps ni tants de diners i, a més, en el camí segur que anirem trobant coses interessants. Seria, en tot cas, tan apassionant trobar uns altres éssers intel·ligents a l'univers que, cal pensar-ho, sempre hi haurà gent disposada a buscar-los», creu Armentia.

Una d'aquestes persones, a la qual han seguit milers d'altres des que va morir el 1996, va ser Carl Sagan, astrònom i divulgador científic nord-americà. A Sagan li agradava fer referència a una fotografia feta el 1990 per la sonda *Voyager 1* quan s'allunyava del sistema solar –a sis mil milions de quilòmetres de nosaltres– i en la qual la Terra apareix com «un pàl·lid punt blau», segons la seva encertada definició. Un pàl·lid punt blau en la immensitat d'un univers que, tot ho fa pensar, és força més ple de vida del que podríem saber fa uns anys.

Ovnis, un mite de la Guerra Freda

Malgrat nombrosos testimonis, fotos i filmacions, no hi ha cap prova vàlida que certifiqui que els extraterrestres ens visiten

MIQUEL RIERA

● El 24 de juny de 1947, Kenneth Arnold anava amb la seva avioneta a prop del Mount Rainer, a l'estat nord-americà de Washington, quan va veure nou objectes d'origen desconegut que volaven en formació. Un cop va aterrar volia avisar l'FBI, no fos cas que aquells estranys aparells que «es desplaçaven com platets saltant sobre l'aigua» —tal com va recordar després, popularitzant així el nom de platets voladors per als ovnis— fossin naus del llavors enemic soviètic. Però resulta que l'oficina de l'FBI a la zona estava tancada. Llavors a Arnold no se li va acudir res més que explicar-ho als periodistes. L'agència AP ho va difondre a tot el món. Naixia el mite dels ovnis, que la Guerra Freda, el secretisme dels militars i dels governs, la passió de l'era espacial tot just a punt d'iniciar-se i els pocs escrúpols d'alguns editors de revistes i de tota mena de personatges, van contribuir a engreixar. Més de cinquanta anys i milers de casos després, molts en teoria fotografiats i filmats, i quin més estrambòtic, no hi ha encara cap prova vàlida que certifiqui que els extraterrestres

ALGUNS WEBS

- ovnis.arp-sapc.org
Pàgina escèptica sobre el món ovni
- <http://blogs.elcorreo.digital.com/magonia/>
Bloc del periodista Luis Alfonso Gámez
- javarm.blogalia.com/
Bloc de l'astrònom Javier Armentia
- <http://www.conspiracion.org>
Web i fòrums sobre ovnis
- thebiggestsecretpictureonline.fr
Pàgina en anglès amb moltes fotos
- www.ufoevidence.org
També en anglès, amb un recull històric de fotos
- www.anomalia.org
Fundació espanyola per a un estudi crític de la ufologia
- www.wikipedia.org
Per ampliar qualsevol àmbit sobre ovnis i ufologia

Un típic extraterrestre dels que els ufòlegs cataloguen com a *grisos* i d'aspecte humanoide. La foto és qualificada com a autèntica en diferents pàgines d'internet sobre el tema, però no es diu ni quan ni on es va fer.

ens visiten. Com assegura l'astrofísic Javier Armentia, director del Planetari de Pamplona i de la Societat per a l'Avanç del Pensament Crític, «el fenomen ovni, i tot el que l'envolta, des dels contactats que anuncien la fi del món fins als segrestats per a experiments sexuals, passant

pels que s'imaginen que estem en una espècie de Marina d'Or de la galàxia —amb dotzenes de races d'alienígenes de visita per aquí durant l'últim mig segle— o per a aquells que veuen en tot obscures conspiracions militars, és realment folklore del nostre temps». «És el resultat lògic

d'aplicar la mateixa imaginació humana a la pregunta de si estem sols quan vam començar a veure que era possible el viatge a l'espai», conclou Armentia, que es mostra molt crític amb tot el «mercat» creat durant anys al voltant del tema dels ovnis i que ha permès, «també gràcies al fet

EL MÓN DELS OVNIS

UMMO. Un dels grans frauds en la història de la ufologia. Tot va començar el 1966, quan un madrileny aficionat a la parapsicologia, Fernando Sesma, va rebre una carta mecanografiada escrita per una suposada raça extraterrestre. Des de llavors, les cartes i els missatges, a d'altres contactats, es van multiplicar. Els extraterrestres deien que provenien del planeta Ummo. El fenomen va donar lloc a nombrosos llibres fins que, l'any 1996, es va saber que tot plegat havia estat la maquiavèlica obra d'un psicòleg espanyol, José Luis Peña Jordan.

ROSWELL. El conegut com a incident de Roswell és un altre dels grans casos de la ufologia mundial. La història explica que, el juliol del 1947, un ovni —que segurament era

Recreació de l'incident de Roswell.

un globus espia— es va estavellar en aquesta població de Nou Mèxic, a prop d'una base aèria. Declaracions de militars, testimonis i ufòlegs diversos han contribuït durant anys a alimentar tota mena de teories sobre l'incident del qual han aparegut també imatges d'una suposada autòpsia als alienígenes. En tot cas, qui n'ha tret més profit ha estat la ciutat de Roswell, que cada any rep milers de turistes atrets pel cas i on volen obrir un parc temàtic sobre ovnis.

ERICK VON DANIKEN. Escriptor d'origen suís, conegut per haver difós la teoria que la Terra havia estat visitada en el passat per alienígenes. Per refermar-la, Von Daniken es basa en diferents restes arqueològiques, com ara els dibuixos de Nazca al Perú, el

mecanisme d'Antiquitera (trobat a Grècia, que servia per mesurar el moviment dels estels), el conjunt megalític de Stonehenge a Anglaterra, les piràmides d'Egipte o les estàtues de l'illa de Pasqua. També ha buscat en la Bíblia, d'on cita el carro de foc del profeta Ezequiel, que Von Daniken creu que és una nau espacial.

ANTONI RIBERA. El més conegut dels ufòlegs del país, aquest català mort l'any 2001, es va fer molt famós als anys seixanta després d'haver publicat el llibre *El gran enigma de los platillos volantes*, autèntica Bíblia del fenomen per a molts aficionats. Va dirigir diferents revistes i va ser víctima del cas *Ummo*, que va contribuir a popularitzar amb un llibre el 1979.

Una de les falsificacions més famoses de la història de la ufologia és un film sobre l'autòpsia a una de les presumptes víctimes extraterrestres de l'accident de Roswell.

Un altre presumpte alienígena. Aquest, retratat el 1949 a Nou Mèxic.

Soldats soviètics observen un platet volador esclafat prop de la ciutat de Sverdlovski, a Rússia, el març del 1969, en un dels casos més famosos de la ufologia mundial.

Un presumpte ovni sobrevola la ciutat de Mèxic DF en una imatge presa per una televisió local el 6 d'agost de 1997.

que els mitjans de comunicació han sigut molt acrítics, triomfar a gent que, fent-se passar per investigadors, en realitat eren venedors de contes».

De manera molt similar opina Luis Alfonso Gámez, periodista científic del diari basc *El Correo*, que destaca que, «després de milions de visites», la ufologia no disposa encara de cap pro-

va que avalu científicament les seves afirmacions. Segons Gámez, és curiós que cap de les fotografies fetes a ovnis «hagi superat les anàlisis pertinents», que els alienígenes «no hagin aportat cap coneixement nou al gènere humà» o que no hi hagi, per exemple, cap cas en què els ovnis hagin provocat danys directes en persones, cotxes o immo-

bles. I el que és més curiós, tal com adverteix Gámez, és que les *llars* dels extraterrestres s'han anat allunyant a mesura que l'home ha anat explorant els llocs d'on teòricament eren. Així, els primers contactats asseguraven que venien de la Lluna; més tard, de Venus; finalment, d'Europa o d'Io, i ara ja provenen d'estrelles situades a anys llum!

El paper dels governs també ha estat clau per fer créixer tota mena de teories al voltant dels ovnis. Als EUA, per exemple, la guerra freda amb els soviètics i el secretisme que envoltava diferents projectes d'avions espia, van contribuir, i molt, a fer creure a molts investigadors que el que s'estava amagant a l'opinió pública era la realitat que volien veure: que els alienígenes ens visitaven i que tenien un pacte amb el poder. La desclassificació, als anys vuitanta i noranta, de diferents documents, i la presentació d'alguns dels avions espia, de característiques molt similars a alguns dels ovnis vistos, va deixar en evidència els ufòlegs i totes les seves teories sobre invasions extraterrestres, bases submarines o abduccions per fer experiments genètics.

Els ufòlegs, però, mantenen que els governs continuen sense explicar tota la veritat i asseguren que no s'ha pogut demostrat tampoc que totes les evidències d'ovnis siguin falsificacions o producte d'al·lucinacions diverses, i adverteixen que la humanitat desconeix encara moltes coses sobre la física, la química o l'astronomia.

Pel que fa al lloc d'on venen els ovnis, la principal hipòtesi dels seus defensors és que tenen un origen extraterrestre, però també n'hi ha que creuen que vénen del centre de la Terra o que fins i tot ens visiten des d'una altra dimensió o d'un altre temps.

En tot cas, com assegura Luis Alfonso Gámez, l'engany se'n pot anar en orris en qualsevol moment. «Només falta que una nau alienígena aterri a la llum del dia en una populosa ciutat. Llavors es demostrarà que tots els llibres sobre platets voladors no són més que contes de fades i que els ufòlegs més reputats no són més que simples engalipadors.»

EL MÓN DELS OVNIS

FERNANDO JIMÉNEZ DEL OSO. Famós psiquiatre i parapsicòleg, mort l'any 2005 i molt popular a l'Estat espanyol arran dels seus programes de televisió *Más allá* i *La puerta del misterio*. Autor de nombrosos documentals i d'uns quants llibres, sempre al voltant de la parapsicologia, l'esoterisme, la ufologia i misteris diversos.

RAEL. Fundador i guru de la secta Moviment Raelià, assegura haver estat contactat pels extraterrestres del planeta Elhoim, que estarien 25.000 anys avançats a nosaltres.

ABDUÏTS. Totes aquelles persones que asseguren que han estat segrestades per alienígenes, amb tota la mena de variants imaginables, des de llargues absències fins a

El popular pòster de l'agent Fox Mulder.

experiments passant per relacions sexuals. Un dels més famosos és George Adamski, de qui al final es va saber que els platets voladors que apareixien en les seves fotografies no eren res més que tapes d'aspiradores llançades al vol.

TEORIA DE LA CONSPIRACIÓ. Manté que els governs, sobretot el nord-americà, saben que els extraterrestres ens visiten, però que no ho fan saber a l'opinió pública perquè, en realitat, estan al seu servei.

«I WANT TO BELIEVE». «Vull creure-hi», frase popularitzada per l'agent Fox Mulder, protagonista de la sèrie *Expedient X* i que figura en un pòster penjat al seu despatx i en el qual es veu un platet volador.

UFO. Sigla de les paraules angleses *unidentified flying object*, és a dir 'objecte volador no identificat'.

ESCÈPTICS. Moviment internacional que promou la ciència i el pensament crític i que se centra sobretot en la recerca de proves fiables que donin una explicació científica i raonada dels fenòmens paranormals.

BASES SUBMARINES A LES BALEARS. Un altre dels mites dels ovnis, mantingut durant anys per nombrosos ufòlegs a partir d'alguns casos i sense cap mena de prova.

MONTSERRAT. La popular muntanya és lloc de reunió, el dia 11 de cada mes, de caçadors d'ovnis. A la carretera del Bruc.

Un dels extraterrestres bons del final de la mítica *Encuentros a la tercera fase* (1977), de Steven Spielberg.

A *La invasión de los ladrones de cuerpos* (1959), els alienígenes s'introdueixen en els humans.

A les dues versions d'*El pueblo de los malditos*, els extraterrestres eren uns nens ben dolents.

L'extraterrestre malvat de la primera versió de *La cosa*.

L'alienígena de *Regreso a la Tierra* (1956) o com veien els extraterrestres en l'època daurada de la ciència-ficció.

Una nau extraterrestre destrueix la Casa Blanca amb un raig làser de gran potència, un altre element clàssic, a *Independence Day*, del 1996.

Alienígenes de totes formes, mides i caràcters

MIQUEL RIERA

● Alguns estudiosos reculen fins a un petit fragment d'*El paradís perdut* (1667), del poeta anglès John Milton, en què se suggereix la possibilitat de l'existència de vida a la Lluna. Per marcar l'inici de la presència de la vida alienígena en la creació literària i artística, però, en el que està tothom d'acord és a assenyalar la novel·la *La guerra dels mons* (1898), del també britànic H.G. Wells, com la primera obra que origina el que podríem anomenar subcultura extraterrestre. De fet, Wells va saber treure profit de la controvèrsia que, anys abans, havien aixecat les afirmacions dels astrònoms Giovanni Schiaparelli i Percival Lowell que a Mart hi havia tota una xarxa de gegantins canals, obra d'una civilització que vivia

FILMS I SÈRIES

- ABYSS (1989)
de James Cameron
- ALIEN (1979)
de Ridley Scott
- LA INVASIÓN DE LOS LADRONES DE CUERPOS (1959)
de Don Siegel
- ENCONTROS A LA TERCERA FASE (1977)
de Steven Spielberg
- COCOON (1985)
de Ron Howard
- CONTACT (1997)
de Robert Zemeckis
- E.T. (1982)
de Steven Spielberg
- INDEPENDENCE DAY (1996)
Roland Emmerich
- SEÑALES (2001)
de Night Shyamalan

L'extraterrestre de la sèrie de pel·lícules *Alien* és un dels més malvats de la història del cinema. Segur que tothom en recorda les dents afilades i l'àcid que desprenia, que ho fonia tot.

Tim Burton va parodiar el gènere de marcians a *Mars Attacks!*. El de la foto també era d'allò més dolent.

Els alienígenes de la sèrie *Expedient X* responien a tots els tòpics.

El robot d'*Ultimátum a la Terra* (1951). Ell i el seu amo Klaatu vénen a posar pau, però trobaran la guerra.

Els senyals en camps, tema recurrent en la ufologia, preludi d'una invasió extraterrestre a *Señales* (2001), de Night Shyamalan.

A *Starship Troopers* (2000), de Paul Verhoeven els extraterrestres són grans i molt destructius insectes.

Fotograma de la versió de *La guerra dels mons* del 1959, basada en la novel·la del mateix títol de Herber G. Wells. Un dels orígens del mite dels marcians.

al planeta vermell. I justament era de Mart d'on venien les poderoses naus imaginades per Wells, una història que anys més tard va consagrar el director de cinema Orson Welles en radiar una versió de la novel·la que va crear el pànic a Nova York i Nova Jersey. Welles es va aprofitar també de l'èxit que començava a tenir la ciència-ficció, un gènere literari que fins llavors només s'havia difós a través de revistes com ara *Amazing* o *Astounding Science Fiction*, on ja hi havien aparegut alguns alienígenes de ficció.

Però el gros de les criatures vingudes des de l'espai no havia fet encara la seva aparició en massa. Aquesta es produeix als anys cinquanta quan, coincidint amb la guerra freda, els extraterrestres omplen les pantalles i són tan malvats com els rivals soviètics, en comptades excepcions, com l'alienígena d'*Ultimátum a la*

Tierra (1951), aquell que es farà famós per la seva enigmàtica frase de benvinguda als terrícoles: «Klaatu barada nikto.»

Des d'aquest moment serà al cinema i a la televisió on sorgiran tota mena de criatures alienígenes, moltes d'elles provinents, naturalment, de l'imaginari dels creadors literaris. I com són aquests extraterrestres que omplen pantalles grans i petites, llibres, revistes i còmics? Doncs, sovint d'aparença humanoide, amb el cap i els ulls grans, arriben envoltats d'una llum potent i tenen uns poders i una tecnologia que aquí ni hem somiat encara. Pel que fa a la seva manera d'actuar, en general són més aviat perillosos i volen la fi de la civilització humana, fins que el 1977 Steven Spielberg els presentaria d'allò més amables a *Encontres a la tercera fase*. El mateix director és el creador d'un dels alieníge-

FILMS I SÈRIES

- LA GUERRA DELS MONS (1959 / 2005)
Byron Haskin / Steven Spielberg
- MARS ATTACKS! (1996)
de Tim Burton
- LA COSA (1951/1982)
Christian Nyby i Howard Hawks / John Carpenter
- STARMAN (1984)
de John Carpenter
- EXPEDIENT X
Sèrie mítica dels anys noranta
- STAR TREK
Sèries i pel·lícules amb quaranta anys d'història
- STARGATE
Sèrie sorgida d'una pel·lícula
- INVASIÓ
Sèrie d'èxit recent

nes més populars, el protagonista d'*E.T. L'extraterrestre*.

Entremig, però, farà la seva aparició un dels extraterrestres més temibles, el d'*Alien* (1979), inici d'una sèrie de quatre films i el més terrorífic dels alienígenes *dolents*; cap d'una llista que de moment s'acaba en l'última adaptació de *La guerra dels mons* del 2005 i entremig de la qual hi ha personatges tan singulars com ara els llargardaixos de la sèrie *V*, les naus d'*Independence Day* o els que volien colonitzar la Terra a *Expedient X* o a *Señales* i això sense oblidar tots els que pul·lulen per *Star Trek* o *La guerra de les galàxies*.

L'ET d'*E.T. L'extraterrestre*, que va fer plorar mig món. Res a veure amb l'alienígena de la pàgina anterior.

